

ловне – неготовність самого суспільства визнати рівність прав інвалідів з правами всіх інших громадян. Таким чином, забезпечення прав інвалідів, як однієї з

найуразливіших верств населення, на сьогоднішній день є доволі актуальною проблемою в Україні, вирішувати яку потрібно як на науковому, так і практичному рівні.

Список літератури: 1. Андриенко В.Е., Пона Д.И. Социально-экономическая структура занятости инвалидов – К.: НЦЗРТ, 1993. – 210 с. 2. Бондарчук К. Сприяння зайнятості інвалідів // Економіка України. – 2002. – № 9. – С. 37-44. 3. Відомості Верховної Ради України. 4. Горова О. Правове становище інвалідів // Юрид. Україна. – 2006. – № 9. – С. 4-7. 5. Декларація о правах инвалидов от 9 декабря 1975 г. // Международные акты о правах человека. Сб. документов. – М.: НОРМА-ИНФРА, 2000. – С. 341, 342. 6. Конвенція про права інвалідів (ООН) // Юрид. вісн. України. – 2007. – № 14. – Ст. 263. 7. Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП. – К.: Основа, 1997. – Т. 2. – С. 41-59. 8. О мерах профессиональной реабилитации и обеспечения занятости инвалидов: Указ Президента РФ от 25.03.1993 г., № 395 // Собр. актов РФ. – 1993. – № 13. – Ст. 1104. 9. О положении инвалидов в Российской Федерации: Гос. доклад. – М.: НОРМА-ИНФРА, 1998. – 96 с.

Надійшла до редакції 21.03.2008 р.

УДК 342.951:622.32.477

Д.О. Бакай, аспірант

*Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ Й ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ

Нафтогазовий комплекс – головний складник паливно-енергетичного сектора України, продукція якого – це тепло й комфорт в оселях, електроенергія, різноманітні види палива для транспортних засобів, основні компоненти для вироблення продукції

у всіх сферах народного господарства.

Основною метою цього комплексу є забезпечення потреб національної економіки у вуглеводнях – поточних і перспективних, при надзвичайних ситуаціях, а насамперед – ефективне вико-

ристання власних запасів нафти й газу як одних з найважливіших природних ресурсів, що є власністю українського народу [4; 2004. – №223]. До головних завдань нафтогазового комплексу належать також розробка запасів нафти й газу, збереження за Україною функцій транзитної держави між країнами-постачальниками і країнами-споживачами енергоносіїв, створення розвинених систем магістральних газо- і нафтогонів [5, с. 32-34].

На сьогодні, на жаль, проблема контролю за діяльністю нафтогазового комплексу України ні в науковій юридичній літературі, ні в практиці діяльності відповідних державних органів не знаходить свого належного вирішення. Більш конкретно такими вченими, як О.М. Садиков, Є.Г. Плієв, А.М. Новицький досліджувались окремі питання щодо сфер державного управління цим комплексом [Див.: 6; 8; 9].

Останні події, які відбуваються навколо нафтогазового комплексу, свідчать, що в даній галузі не все гаразд. Державі слід посилити нагляд за цим стратегічно важливим складником національної економіки. Нафтогазовий комплекс, на жаль, став заручником так званих політичних ігор деяких керівних структур та окремих політиків України. Ситуацію потрібно негайно виправляти. Ось чому державний контроль за

діяльністю цього комплексу – проблема актуальна й корисна як для науки адміністративного права, так і для практики розбудови й оновлення державних інституцій.

Нафтогазовий комплекс України згідно зі специфікою його функціонування належить до господарської сфери, що охоплюється державним управлінням. Він є стратегічно важливим промисловим утворенням, внутрішня побудова якого складається з нафтодобувної й газодобувної, нафтопереробної й газопереробної галузей, транспортування нафти й газу, їх реалізації, обліку й контролю. Протягом періоду незалежності України роль нафтогазового комплексу постійно зростає до чого існують зовнішні і внутрішні причини. До основних внутрішніх, на нашу думку, слід віднести: (а) неспроможність держави повністю забезпечити себе вуглеводними паливами за браком в Україні належних природних запасів сировини, (б) велику енергоємність промисловості, і (в) стрімке зростання автотранспортного парку; до зовнішніх: (а) підвищення цін на енергоносії на світовому енергетичному ринку, (б) зростаючий попит на енергоресурси з боку інших країн-споживачів. У той же час слід урахувати й на те, що, знаходячись у статусі транзитної держави, Україна має певні переваги порівня-

но з останніми.

Суспільні відносини в нафтогазовому комплексі досить різноманітні і складні за своїм правовим змістом. Вони пережили тривалий шлях перетворень і доповнень, але й сьогодні постійно змінюються й оновлюються. Цей процес навряд чи коли зупиниться, оскільки залежить від дії зовнішніх чинників – політичних, економічних, соціальних та ін. Ці відносини виникають з приводу добування, транспортування, переробки й реалізації нафти й газу. Їх суб'єктами виступають держава, юридичні та фізичні особи. Державу представляють органи виконавчої влади, які здійснюють управління нафтогазовим комплексом, і різноманітні господарські товариства, що діють як самостійні учасники господарської діяльності. Інші юридичні та фізичні особи беруть участь у цих відносинах у визначених державою межах.

Як уже зазначалось, нафтогазовий комплекс України є частиною паливно-енергетичного сектора. Разом з такими галузями останнього, як енергетична й вугледобувна, він має стратегічно важливу роль, а тому повинен контролюватися переважно державою.

У юридичній літературі контроль узагальнено визначається як спостереження з боку суб'єктів нагляду за функціонуванням

відповідного об'єкта. Він вважається основним засобом забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні. Сутність та призначення контролю вбачають у таких діях як-то: а) спостереження за функціонуванням відповідного підконтрольного об'єкта; б) отримання достовірної інформації про стан законності й дисципліни на ньому; в) запровадження заходів щодо попередження й усунення порушень законності й дисципліни; г) встановлення причин та умов, що сприяють порушенню вимог правових норм; д) вжиття заходів стосовно притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні чинного законодавства [3, с. 44-45]. Юридичний зміст його полягає у всебічній перевірці відповідності діяльності всіх учасників суспільних відносин установленим у суспільстві приписам, у створенні умов дотримання й виконання нормативно закріплених завдань, планів, рішень. Контроль виникає на стадіях управлінського процесу і здійснюється суб'єктами державного управління.

З урахуванням вищенаведеного контроль за діяльністю нафтогазового комплексу України можна охарактеризувати як складову частину (елемент) управління цього комплексу, що забезпечує систематичну перевірку виконання вимог Конституції, законів

України, інших нормативних актів, додержання дисципліни й правопорядку в зазначеній сфері. Зовні він виявляється у втручанні контролюючих органів в оперативну діяльність державних і недержавних органів управління в цій галузі, наданні їм обов'язкових до виконання вказівок, припиненні, зміні чи скасуванні їх управлінських актів, якщо вони суперечать законодавству, вжитті заходів примусу щодо порушників правил регулюючих суспільні відносини в нафтогазовому комплексі України.

Контроль за діяльністю останнього має здійснюватися за такими основними напрямками, як-то: (а) додержання планової, фінансової, ціноутворюючої, договірної, технологічної та інших видів державних дисциплін; (б) раціональне використання державних ресурсів; (в) виконання вимог законодавства та ін. [1, с. 240-242]. При цьому контроль провадиться у 2-х основних видах – державному й недержавному, які в сукупності утворюють контроль соціальний [3, с. 46-48].

Державний контроль за діяльністю нафтогазового комплексу включає контролюючі дії всіх без винятку державних структур, на які покладено завдання наглядати за станом справ у зазначеній царині.

Спираючись на чинне законодавство, до органів державного

контролю за діяльністю нафтогазового комплексу України ми віднесемо Міністерство палива та енергетики [7; 2000. – №16. – ст. 2998], Міністерство охорони навколишнього природного середовища [7; 2005. – №52. – ст. 2949], Міністерство фінансів [7; 1999. – №35. – ст. 1999] та підпорядковані їм структурні одиниці. Усі вони підзвітні Кабінету Міністрів України. Наглядова функція в нафтогазовому секторі відведена відповідними органами прокуратури.

Провідну роль серед органів державного контролю за діяльністю нафтогазового комплексу України виконує Міністерство палива та енергетики України, що є головним (провідним) у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної політики в енергетичному, ядерно-промисловому й нафтогазовому комплексах. Інакше кажучи, саме воно безпосередньо здійснює державне управління паливно-енергетичним комплексом.

Важлива роль у контролі за роботою нафтогазового комплексу покладено й на Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, у складі якого діють Державна екологічна інспекція, на яку покладено контрольні функції у сфері використання й відтворення природних ресурсів [7; 2001. – №47.

– ст. 2048] і Державна комісія України по запасах корисних копалин [7; 2000. – №46. – ст. 1997], яка провадить екологічну експертизу з попередження негативного впливу антропогенної діяльності на стан довкілля. Інакше кажучи, вони чинять нагляд за діяльністю, пов'язаною з видобутком нафти й газу, їх транспортуванням і переробкою. Важливе значення мають також інші державні інституції, які контролюють окремі напрямки діяльності відповідно до своїх фахових повноважень (наприклад, Державна контрольно-ревізійна служба в Україні [2; 1993. – №13. – ст. 44], Департамент пожежної безпеки [7; 2002. – №15. – ст. 816], Державна інспекція з енергозбереження [7; 2000. – №26. – ст. 932] та ін.)

Окремо, на нашу думку, слід вирізнити державний контроль за забезпеченням реалізації державної політики в нафтогазовому комплексі України, який здійснюється Верховною Радою й Кабінетом Міністрів – органами, що визначають загальну державну політику України в будь-якій сфері. Його слід представити такими напрямками, як контроль за:

- (1) цільовим, економним та ефек-

тивним використанням бюджетних коштів, виділених нафтогазовому сектору; (2) виконанням завдань з мобілізаційної підготовки й готовності держави на випадок надзвичайних й військових дій; (3) управлінням об'єктами державної власності нафтогазового комплексу; (4) розробкою й виконанням державних програм щодо використання альтернативних видів палива; (5) управлінням, пов'язаним з виробництвом (видобутком), постачанням, зберіганням, передачею і зберіганням альтернативних видів палива; (6) проведенням геологорозвідувальних робіт у нафтогазовому комплексі; (7) організацією науково-технічної та усіх інших видів діяльності, що стосуються останнього; (8) системою обліку в ньому, розробкою балансів нафти й газу, нетрадиційних джерел і видів паливної сировини, продуктів їх переробки.

У силу специфіки нафтогазового комплексу, різноманітності напрямків, форм і методів його діяльності перелічені види державного контролю у нафтогазовому секторі України не є вичерпними, але вони, з нашого погляду є основними.

Список літератури: 1. Адміністративне право України. Підручник / За ред. Ю.П. Битяка – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с. 2. Відомості Верховної Ради України. 3. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні. – Х.: Фоліо, 2002. – 176 с. 4. Голос України. 5. Карп М.І. Нафтогазовий комплекс України // Вісник НАН України. – 2006. – № 2. – С. 32-41.

6. Новицький А. М. Організаційно-правові засади державного управління у паливно-енергетичному комплексі України. – І.: НАДПСУ, 2005. – 200 с. 7. Офіційний Вісник України. 8. Плиев Э. Г. Правовое регулирование снабжения газом в СССР. – М.: МГУ, 1974. – 30 с. 9. Садиков О. Н. Правовые вопросы газоснабжения. – М.: ГИЮУ, 1961. – 190 с.

Надійшла до редакції 01.04.2008 р.

УДК 340.15(477)«XX/XXI»

Є.О. Васильєв, аспірант
*Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК КОНКРЕТНО-ІСТОРИЧНА РИСА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Економічні реформи, розпочаті невдовзі після проголошення незалежності України в 1991 р., перехід до ринкових механізмів, розвиток приватного сектора економіки зумовили необхідність правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Податкові платежі є одним з основних джерел надходжень коштів, які використовуються для забезпечення державою соціальних програм, підтримання правопорядку, вирішення управлінських та інших завдань. Із проголошенням незалежності перед країною гостро постало питання ефективної мобілізації грошових коштів до Державного й місцевих бюджетів, створення системи

органів, покликаних реалізовувати фіскальну функцію держави. У цей період було прийнято велику кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, частина з яких діють до сьогодні.

Наприкінці 90-х років ХХ ст. було розпочато роботу в напрямку систематизації й узагальнення нормативно-правових актів, що регламентують відносини в царині оподаткування, кінцева мета якої полягає в прийнятті Податкового кодексу України. Також триває робота з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, одним з основних напрямків якої на її першому етапі (2004-2007 рр.) є адаптація у сфері податків. У